

УДК 338.486(477):330.322

Січка І. І.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри туристичної інфраструктури та сервісу
факультету туризму та міжнародних комунікацій
Ужгородського національного університету*

Sichka I. I.

*PhD, Senior Lecturer Department
of Tourism Infrastructure and Service
Faculty of Tourism and International Communications
Uzhhorod National University*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ТА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

FACTORS THAT INFLUENCE ON THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE TOURISM AND RECREATION INDUSTRY IN UKRAINE

Анотація. На даному етапі розвитку інвестиції мають надзвичайно велике значення для країн, адже вони сприяють розвитку бізнесу та припливу капіталу в країну. Інвестиційний клімат країни стає тим мікросередовищем, яке дає змогу привабити більше інвесторів. Особливу увагу заслуговує дослідження факторів, що впливають на інвестиційну привабливість туристичної та туристично-рекреаційної галузі країни, адже туризм на початку третього тисячоліття стає надзвичайно прибутковим бізнесом, а вклад від прибутку у ВВП країни стає все більшим.

Ключові слова: туризм, інвестиції, країни, інвестор, інвестиційний клімат, туристична галузь, туристичні активи.

Постановка проблеми. Сьогодні поступальний розвиток туристичної та туристично-рекреаційної галузі регіонів України невід’ємно пов’язаний з інвестиціями. Адже інвестиції є одним з найважливіших важелів управління розвитку туризму як у країні загалом, так і в конкретному регіоні зокрема. Ось чому на даному етапі стають дедалі важливішими науковий пошук та освоєння на практиці концепції пріоритетної інвестиційної політики щодо туристичної та туристично-рекреаційної галузі.

Важливими у цьому є пошук та розробка оптимальних пропорцій, а також ефективне використання джерел фінансування на основі інвестиційного потенціалу регіонів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теми інвестицій у туристичній та туристично-рекреаційній галузі зробили вітчизняні та зарубіжні вчені. Проблеми залучення іноземних інвестицій, створення сприятливих умов для їх розвитку, механізми стимулювання інвестиційної діяльності знаходять своє відображення в роботах таких вчених, як, зокрема, П. Алібера, Б. Губицький, Д. Дунінг, Дж. Кейнез, В. Козик, В. Новітський. Оцінку інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні здійснив О. Колесник, інвестиційні можливості туристичної сфери України розглянув В. Худо [5]. Проаналізовано дослідження авторитетних міжнародних установ з туризму, серед яких слід назвати Всесвітню туристичну організацію [3]. Крім того, приплив міжнародних інвестицій досліджено відповідно до даних Міністерства закордонних справ України [7].

Метою статті є дослідження факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної та туристично-рекреаційної галузі України.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна привабливість країни – це сукупність інституціональних, соціальних, політичних, екологічних, макро- і мікро-економічних умов функціонування національної економіки, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування.

Фактори впливу на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі поділяються на внутрішні та зовнішні (рис. 1).

В основу показника інвестиційної привабливості туристичної та туристично-рекреаційної галузі покладено їх здатність до залучення як внутрішніх, так і зовнішніх (іноземних) інвестицій в розвиток галузі, а також містить певну сукупність чинників, які сприяють залученню інвестицій у цю сферу, з урахуванням багатьох особливостей, таких як національні, регіональні та галузеві фактори, які мають вагомий вплив на інтенсивність такого розміщення.

Отже, на інвестиційну привабливість будь-якого регіону впливає ряд факторів: – інвестиційна привабливість держави;

- політична та економічна ситуація в державі;
- рівень соціально-економічного розвитку туристичного регіону;
- інвестиційна діяльність регіону;
- рівень розвитку туристичної сфери регіону (забезпеченість туристичними ресурсами, забезпеченість туристичною інфраструктурою, динаміка потоків туристів тощо) [4].

Загалом джерела формування інвестиційних ресурсів в туристичній та туристично-рекреаційній галузях є

Рис. 1. Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі

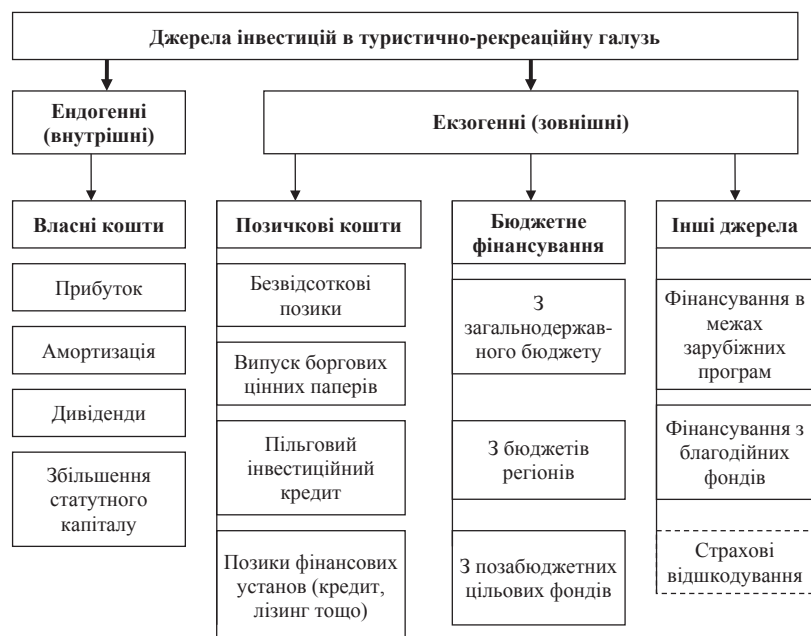

Рис. 2. Потенційні джерела інвестицій в туристично-рекреаційну галузь
Джерело: вдосконалено автором на основі наукового джерела [2, с. 353]

різноманітними – власні засоби, позикові кошти, цільове бюджетне фінансування тощо. Структуру джерел фінансування зображено на рис. 2.

Залучення інвестицій в туристичну сферу набуває дедалі більшої популярності, адже більшість країн Європи та світу на 10–12% забезпечує свій бюджет завдяки прибутку від туристичного ринку. Що ж стосується України, то частка надходжень від туризму формує менше 1% сукупного ВВП, частка експорту туристичних послуг в структурі експорту товарів та послуг в Україні становить 0,7% (в країнах Європи – 30%), а інвестиції можуть стати тим рушієм, який прискорить розвиток цієї галузі [10].

Що стосується інвестицій у 2015 році, то згідно з даними Міністерства закордонних справ України [7] вони надходили зі 133 країн світу. З країн ЄС із початку року внесено 33 154,9 млн. дол. інвестицій (77,4% загального обсягу акціонерного капіталу, з інших країн світу – 9 696,4 млн. дол. (22,6%).

Серед основних країн-інвесторів слід назвати Кіпр, Німеччину, Нідерланди, Російську Федерацію, Австрію, Велику Британію, Британські Віргінські Острови, Францію, Швейцарію та Італію.

Згідно з даними “World Travel & Tourism Council” частина інвестицій від загальної кількості, яка інвестується в туризм, станом на 2014 рік була 5,3 млрд. грн., або 2,2% від загального обсягу інвестицій. Станом на 2015 рік інвестиції впали приблизно на 9,0% (табл. 1), але передбачається

зростання на 3,4% на рік протягом наступних років до 6,7 млрд. грн. в 2025 році (1,6% від загального числа) [8].

З таблиці 1 можна зробити висновок, що, незважаючи на велику кількість туристичних об'єктів, інвестиції в туристичну сферу зменшилися на 9% протягом 2015 року

Інвестування туризму в Україні в період від 2008 року по 2012 рік представлено в таблиці 2. Так, згідно з даними

Таблиця 1

Зростання інвестицій в туристичну сферу в різних країнах світу [8]

Інвестиції в туризм		2015 рік, % зростання
16	Болгарія	9,6
18	Литва	9,5
35	Естонія	7,6
74	Угорщина	5,4
85	Фінляндія	4,9
	Світ	4,8
	Європа	2,4
148	Польща	1,8
154	Білорусія	1,5
160	Чеська Республіка	1,2
183	Україна	-9,0
184	Російська Федерація	-17,4

Джерело: розроблено на основі даних “The Authority on World Travel & Tourism Council”

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в туристично-рекреаційну галузь України у 2008–2012 роках [1]

№	Показники	Роки					Зміна 2012 року до 2008 року	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Загальна сума ПІІ у готельну сферу, млн. дол. США	413,5	444,8	450,2	463,7	810,3	396,8	96,0
2	Приріст, зменшення (-) ПІІ у готельну сферу за період, млн. дол. США	-15,3	31,3	5,4	13,5	346,6	-	-
3	Темп зміни ПІІ у готельну сферу за період	-	1,08	1,01	1,03	1,75	1,96	-
4	Загальна сума ПІІ у санаторно-курортну галузь, млн. дол. США	123,5	121	132,1	134,4	120,7	-2,8	-2,3
5	Приріст, зменшення (-) ПІІ у санаторно-курортну галузь за період, млн. дол. США	-66,9	-2,5	11,1	2,3	-13,7	-	-
6	Темп зміни ПІІ у санаторно-курортну галузь за період	-	0,98	1,09	1,02	0,90	0,98	-
7	Всього ПІІ у туристично-рекреаційну галузь	537	565,8	582,3	598,1	931,0	394	73,4
8	Загальна сума ПІІ в Україну, млн. дол. США	35 616,4	40 053	44 806	49 362,3	54 462,4	18 846	52,9
9	Приріст, зменшення (-) ПІІ в економіку України за період, млн. дол. США	6 073,7	4 436,6	4 753	4 556,3	5 100,1	-	-
10	Темп зміни ПІІ в економіку України за період	-	0,73	1,07	0,96	1,12	1,53	-

Таблиця 3

Склад та структура прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у туристично-рекреаційну галузь України у 2008–2012 роках [1]

№	Показники	Роки					Зміна 2012 року до 2008 року, %
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Частка ПІІ у готельну сферу у ПІІ туристично-рекреаційної галузі, %	77,0	78,61	77,31	77,53	87,04	10,03
2	Частка ПІІ санаторно-курортної сфери у ПІІ туристично-рекреаційної галузі, %	23,00	21,39	22,69	22,47	12,96	-10,03
3	Частка ПІІ готельної сфери у ПІІ України, %	1,16	1,11	1,00	0,94	1,49	0,33
4	Частка ПІІ санаторно-курортної сфери у ПІІ України, %	0,35	0,30	0,29	0,27	0,22	-0,13
5	Частка ПІІ у туристично-рекреаційну галузь до ПІІ України, %	1,51	1,41	1,30	1,21	1,71	0,20

таблиці 2 сума ПІІ, які надійшли у туристично-рекреаційну сферу України, з 2009 року має виражену тенденцію до зростання. Однак зовсім інша ситуація спостерігалася в період фінансово-економічної кризи 2008 року, а саме відбулося зменшення сум ПІІ в туристично-рекреаційну галузь держави.

У 2011–2012 роках інвестиції в туризм України почали зростати, це спричинено тим, що у 2012 році відбувалося Євро-2012, капітальні інвестиції надходили у великій кількості, особливо напередодні, тобто у 2011 році.

В рамках підготовки до футбольного чемпіонату Європи у 2012 році значні інвестиції були внесені у сфери транспорту (7,6 млрд. доларів), готельної інфраструктури (3,2 млрд. доларів США) і спорту (1,1 млрд. доларів), що було спрямоване на зміцнення потенціалу країни прийняти очікуване число іноземних відвідувачів. Проте українські малі і великі міста все ще не мають міжнародних стандартів готелів і туристичних послуг [3].

Розглядаючи структуру ПІІ в туристично-рекреаційну галузь (табл. 3), варто відзначити переважання частки інвестицій у готельну сферу над часткою інвестицій у санаторно-курортну сферу. Можна проаналізувати, що частка ПІІ у готельну сферу у ПІІ туристично-рекреаційної галузі за період дослідження коливалася на рівні 77–87%, тоді як ПІІ у санаторно-курортну сферу залишались на рівні 13–23%. Це доводить привабливість готельної сфери України для інвесторів, особливо в період Євро-2012, а з іншого боку, вказує на те, що утримувати санаторно-курортні заклади набагато важче, адже потрібен ряд ліцензій та дозволів [6, с. 328].

У 2013 році приплив інвестицій надзвичайно зменшився, у 2014 році стан погіршився ще на декілька пунктів, причинами цього були наслідки політичної ситуації, яка почала назрівати в нашій країні, політична нестабільність та економічна ситуація, які відлякували інвесторів, адже інвестиційний клімат був несприятливий. У 2015 році ситуація дещо покращилася, але, незважаючи на це, рівень інвестиційних надходжень не став високим.

Станом на 2015–2016 роки через останні події, які відбуваються в Україні, потрібно докладати всіх зусиль, щоб спонукати іноземних інвесторів вкладати свої кошти в туристичну сферу України, створити позитивний імідж, який зробив би інвестиційний клімат сприятливим для іноземного інвестування. Адже Україна має різноманітний портфель туристичних активів: привабливі ландшафти, основні історичні та культурні пам'ятки, гори в Криму (зараз – тимчасово окупована територія) і Карпатах, прибережні райони на березі Чорного моря і Азовського моря тощо.

Проблеми, які потрібно подолати для покращення інвестиційної привабливості України:

- нестабільна ситуація в країні та високий рівень корупції;

- невисокі соціально-економічні показники розвитку країни;

- забезпечення недоторканості інвестицій, тобто інвестор повинен бути впевнений в тому, що його капіталовкладення знаходяться в безпеці;

- високі ставки податків.

Для того щоб стимулювати інвестиції, зокрема іноземні інвестиції, та покращити інвестиційну привабливість країни, необхідно вжити ряд заходів на національному рівні:

- знизити рівень державного регулювання комерційної діяльності та забезпечити стабільність;

- створити стабільну законодавчу систему, усунути неясності в законодавстві і нормативних актах;

- усунути корупцію;

- сприяти розвитку ринків капіталу;

- знизити податковий тиск та забезпечити стабільну податкову ситуацію, оптимізувати бази оподаткування, диференціювати принципи оподаткування за видами туризму, знизити податковий тиск на туристичні фірми;

- створити податкові «оазиси», які можуть привабити інвесторів пільгами та особливо сприятливими умовами;

- забезпечити співпрацю в межах транскордонного співробітництва прикордонних регіонів в туристичному секторі;

- одне з найважливіших – створити позитивний імідж України як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Висновки. Потрібно здійснити ряд дій для того, щоб покращити інвестиційну привабливість України, залучити більшу кількість інвестицій. Стратегічними цілями інвестиційної політики в галузі туризму для країни повинні стати:

- створення бази, яка б забезпечувала гарантії іноземним інвестиціям, що спрямовуються в туристичний бізнес;

- формування позитивного та сприятливого іміджу регіонів у сфері надання туристичних послуг та країни загалом;

- створення сприятливого інвестиційного клімату;

- гарантія недоторканості інвестицій та прав власності для інвесторів;

- сприяння припливу капітальних інвестицій не тільки у реконструкцію, але й будівництво, створення сучасних туристичних комплексів, санаторіїв, готелів відповідно до міжнародних вимог і стандартів [5];

- звернення уваги на зміцнення транскордонного співробітництва між прикордонними регіонами у роботі над проектами щодо розвитку туристичного сектору та залучення іноземних інвестицій у ці регіони.

Список використаних джерел:

1. Інвестиції в туристично-рекреаційну галузь України: теорія та практика регулювання : [монографія] / [Н. Пойда-Носик, Р. Бачо, І. Січка]. – Ужгород : ФОП Бреза А.Е., 2014. – 208 с.
2. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку/ кер. авт. кол. С. Костін. – Тернопіль : Техно-граф, 2008. – 967 с.
3. East Invest. Ukraine Tourism. Sector outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.east-invest.eu/en/investment-promotion/ukraine-2/UA-Tourism>.
4. Мархонос С. Туристична сфера як фактор підвищення інвестиційної привабливості регіону / С. Мархонос, Н. Турло // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1 (7). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/marhonos.htm.
5. Худо В. Інвестиційні можливості туристичної сфери України / В. Худо // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 24. – С. 351–358. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/hudo3.htm.
6. Січка І. Оцінка державного регулювання інвестицій у туристично-рекреаційну галузь України / І. Січка // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 1 (63). – С. 322–328.

7. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/821>.
8. The Authority on World Travel & Tourism / Travel & Tourism / Economic impact 2015 Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/ukraine2015.pdf>.
9. Attraction of foreign investment to Ukraine: problems and solutions. Economics and Management. Irina Khamutovska. National University of food technologies, Kyiv, Ukraine. Ukrainian Journal of Food Science. 2013. Volume 1. Issue 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/home/Downloads/ujfs_2013_1_1_20.pdf.
10. Travel & Tourism 2014 / World Travel & Tourism Council. – London, 2014. – 44 p.

Анотація. На даному етапі розвитку інвестиції мають дуже велике значення для країн, тому вони сприяють розвитку бізнесу і притоку капіталу в країну. Інвестиційний клімат країни стає тією середовищем, яке дозволяє привабити більше інвесторів. Особливу увагу заслуговує дослідження факторів, які впливають на інвестиційну привабливість туристичної та туристсько-рекреаційної галузі країни, тому туризм на початку третього тисячоліття стає надзвичайно прибутковим бізнесом, а внесок від прибутку в ВВП країни стає все більшим.

Ключові слова: туризм, інвестиції, країни, інвестор, інвестиційний клімат, туристична галузь, туристичні активи.

Summary. At this stage of development investments have an extremely important role for the country, because they contribute to business development and capital inflows into the country. The investment climate of the country becomes the microenvironment that enables to attract more investors. Special attention deserves study of factors affecting the investment attractiveness of the tourism and recreation industry in the country, because tourism at the beginning of the third millennium is an extremely profitable business, and the contribution of profits in GDP becomes larger.

Key words: tourism, investment, countries, investor, investment climate, tourism, tourist assets.